

Utfasning av farliga ämnen

Trelleborgs kommun

Projekt - Utfasning av farliga ämnen - inventeringsfasen

Bakgrund

Miljöförvaltningen i Trelleborgs kommun deltar i Länsstyrelsen i Skåne läns samverkansprojekt - Miljösamverkan Skåne- tillsammans med länets övriga kommuner. Miljösamverkan Skåne samordnar projekt inom miljö- och hälsoskyddstillsynsområdet för alla Skånes kommuner. Projektet - Utfasning av farliga ämnen - är en fortsättning på länsstyrelsens tidigare kartläggning av utfasnings- och riskminskningsämnen hos sina tillsynsobjekt under miljömålet "Giftfri miljö". Projektet omfattas av riksdagens miljömål "Giftfri miljö".

Kemikalieinspektionen har samlat utfasnings- och riskminskningsämnen på hemsidan www.kemi.se i den s.k. Prioriteringsguiden (PRIO-databasen). Miljökontoren i Skånes kommuner har samlat in uppgifter om kemikalieanvändningen inom C-verksamheterna samt de B-verksamheter som kommunerna har tillsyn över.

Miljöförvaltningen i Trelleborgs kommun deltar i den arbetsgrupp som har tagit fram arbetsmaterial till "Projekt utfasning av farliga ämnen" som stöd för alla Skånes kommuner. Projektets inventeringsfas utfördes under tiden maj-oktober 2006. Länsstyrelsen i Skåne län har sammanställt materialet i rapporten "Användning av särskilt farliga ämnen hos kommunala tillsynsobjekt i Skåne".

Miljömålet - Giftfri miljö

Riksdagen har lagt fast 16 nationella miljö kvalitetsmål. Giftfri miljö är ett av dessa och det ska vara uppnått 2020. Miljömålet består av ett antal delmål varav de två nedan nämnda är aktuella i detta sammanhang.

Delmål 3

Nyproducerade varor skall så långt det är möjligt vara fria från

- nya organiska ämnen som är långlivade (persistenta) och bioackumulerande, nya ämnen som är cancerframkallande, arvs massepåverkande och fortplantningsstörande samt kvicksilver så snart som möjligt, dock senast 2007,
- övriga cancerframkallande, arvs massepåverkande och fortplantningsstörande ämnen, samt sådana ämnen som är hormonstörande eller kraftigt allergiframkallande, senast år 2010 om varorna är avsedda att användas på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet,
- övriga organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande, samt kadmium och bly, senast år 2010.

Dessa ämnen skall inte heller användas i produktionsprocesser om det visar sig att ämnena kan skada hälsa och miljö. Redan befintliga varor, som innehåller ämnen med ovanstående egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly, skall hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön. Spridning via luft och vatten till Sverige av ämnen som omfattas av delmålet skall minska fortlöpande.

Delmålet omfattar ämnen som människan framställt eller utvunnit från naturen. Delmålet omfattar även ämnen som ger upphov till ämnen med ovanstående egenskaper, inklusive dem som bildas oavsiktligt.

Delmål 4

Hälso- och miljöriskerna vid framställning och användning av kemiska ämnen skall minska fortlöpande fram till 2010 enligt indikatorer och nyckeltal som skall fastställas av berörda myndigheter. Under samma tid skall förekomsten och användningen av kemiska ämnen som försvårar återvinning av material minska. Delmålet avser ämnen som inte omfattas av delmål 3.

Utfasningsämnen och riskminskningsämnen

Ämnen med nedanstående inneboende egenskaper är s.k. PRIO-ämnen. Egenskaperna har delats upp på två nivåer beroende på allvarlighetsgrad i linje med delmål 3 och 4 i Giffri miljö. I PRIO-verktyget (Prioriteringsguiden på Kemikaliinspektionens hemsida) kallas ett ämne med någon/några av dessa inneboende egenskaper för **utfasnings-** respektive **riskminskningsämne**.

Utfasningsämnen

- CMR (cancerogen, mutagen eller reproduktionsstörande), kategori 1 och 2;
- PBT/vPvB (persistenta, bioackumulerande och toxiska/mycket persistenta och mycket bioackumulerande);
- Särskilt farliga metaller (kvicksilver, kadmium, bly och deras föreningar);
- Hormonstörande;
- Ozonnedbrytande.

Riskminskningsämnen:

- Mycket hög akut giftighet;
- Allergiframkallande;
- Mutagen, kategori 3;
- Hög kronisk giftighet;
- Miljöfarligt, långtidseffekter;
- Potentiell PBT/vPvB.

De ämnen som uppfyller utfasningskriterierna rekommenderar PRIO-verktyget användaren att så långt som möjligt ersätta med mindre farliga ämnen eller alternativa metoder. När det gäller de ämnen som faller för riskminskningskriterierna så rekommenderar verktyget användaren att se över risken för den tilltänkta användningen. Tillverkare, importörer, leverantörer och användare av kemiska produkter och andra varor uppmanas att göra en riskbedömning som hjälp för att identifiera vägar att minska de risker som hanteringen av ämnet kan medföra och för att säkerställa att produkterna inte medför oacceptabla risker i något hanteringsled.

EU:s nya kemikalielagstiftning REACH (registrering,) träder i kraft den 1 juni 2007. Enligt denna kommer ovanstående CMR, PBT/vPvB-ämnen att omfattas av tidsbegränsade tillståndskrav. När det gäller de farligast substanserna måste en substitutionsplan finnas om tillstånd skall beviljas. Substitutionsplanen skall syfta till att ersätta dessa farliga substanser med mindre farliga när så är möjligt.

Syfte

Syftet med att samla in dessa uppgifter är att:

- Förbättra kunskapen om utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen såväl hos företag som hos myndigheter.
- Utredda i vilken omfattning dessa ämnen används av företagen i respektive kommun och i Skåne län.
- Stimulera företagens arbete med att fasa ut, d.v.s. att sluta hantera, farliga ämnen, bl.a. genom användning av Kemikalieinspektionens PRIO-databas.
- Materialet ska kunna användas i tillsynsarbetet samt för att följa upp miljömålsarbetet i respektive kommun och i Skåne län.

Materialet

Det material som tagits fram av arbetsgruppen är:

- Blankett i excel (avsedd för utskick till företaget)
 - Instruktion för hur blanketten ska fyllas i
 - Brev till verksamhetsutövare ("Miljöförvaltningen ber företag i Trelleborgs kommun redovisa användningen av farliga ämnen") innehållande följande bilagor:
 1. Miljömålet Giftfri miljö, delmål 3 och 4.
 2. Exempel på en ifylld blankett
 3. Exempel på säkerhetsdatablad med relevanta markeringar
 4. Aktuella riskfraser för berörda ämnen och produkter
 5. Egenskaper och kriterier som enligt PRIO-databasen gör ett ämne till utfasningsämne respektive prioriterat riskminskningsämne.
- Se bilagor.

Utförande

De företag som har en tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet ombads via brevet med rubrik "Miljöförvaltningen ber företag i Trelleborgs kommun redovisa användningen av farliga ämnen", att redovisa sin användning av berörda ämnen till miljöförvaltningen. Redovisningen skulle ange i vilka mängder ämnena används och i vilka kemiska produkter de ingår. Redovisningen skulle ske i första hand digitalt på den redovisningsblankett (Excel-filen) som kan laddas ned från Miljösamverkan Skånes hemsida www.miljosamverkanskane.se. Projektets inventeringsfas utfördes under maj-oktober 2006. Miljöförvaltningen skickade uppmaningsbrev till 93 st C-objekt och 8 st B-objekt.

Resultat

Av de 93 st C-objekt företag och de 8 st B-objekt som fick uppmaningsbrev redovisade 67 st C-objekt och 7 st B-objekt antingen digitalt på redovisningsblanketten eller på annat sätt. 30 st av dessa företag hade ingen hantering av utfasningsämnen respektive prioriterade riskminskningsämnen. Ett stort antal företag tog telefonkontakt med miljöförvaltningen för att diskutera projektet och för att få hjälp att hitta redovisningsblanketten. På så sätt kunde kunskapen om PRIO-verktyget förstärkas bland företagen. Miljöförvaltningen missade att skicka till 6 st företag. Dessa kommer att få första uppmaningsbrevet under våren 2007. De 21 st företag som inte har redovisat kommer att få föreläggande om att inkomma med uppgifter. Länsstyrelsen i Skåne län har sammanställt materialet i rapporten "Användning av särskilt farliga ämnen hos kommunala tillsynsobjekt i Skåne". Rapport finns på hemsidan [ww.miljosamverkanskane.se/Projekt och rapporter/Utfasning av farliga ämnen](http://ww.miljosamverkanskane.se/Projekt%20och%20rapporter/Utfasning%20av%20farliga%20amnen). Länsstyrelsen har i bilaga 1 i denna rapport listat varje kommuns utfasningsämnen respektive prioriterade riskminskningsäm-

nen, i mängdordning angivet i kg eller liter. Materialet är listat så att hanteringen inte kan kopplas ihop med de företag som hanterar ämnena.

Enligt rapporten använde företag i Trelleborgs kommuns mest följande *utfasningsämnen*: bensin (7 039 250 liter), diesel (15 036 965 liter), petroleumåterstoder (41 648 143 liter), petroleumdestillat (2 192 719 liter), bensen (4 050 kg), nafta (686 kg), mineralolja (418 kg), gasolja (225 kg) och solventnafta (108 kg). Vidare användes 15 andra utfasningsämnen i mängder under 100 kg respektive av petroleum, alifatnafta, lacknafta, mineralterpentin, dibutylftlat, bly, zinkkromat mfl.

Användning av *prioriterade riskminskningsämnen* var följande: formaldehyd (7500 kg), polyeterpolyol, grenad (1380 kg), tris(2-klor-1-metyl)fosfat (1208 kg), difenylmetan-4,4-diisocyanat=MDI (875 kg), polyeterpolyol, halogenerad (863 kg), etandiol (450 kg), isopropylalkohol (425 kg), portlandcement (400 kg), zinksulfat (125 kg) och nafta (102 kg). För övrigt användes 58 andra riskminskningsämnen i mängder under 100 kg vardera, t.ex. väteperoxid (91.2 kg), koppar (31.3 kg), bisfenol A (4.8 kg).

Uppföljning

De sex återstående företagen kommer att få uppmaningsbrev under våren 2007. De 21 företag som inte har redovisat kommer att få föreläggande om att inkomma med uppgifter. Projektet "Utfasning av farliga ämnen" kommer att fortsätta. Arbetsgrupp kommer att ta fram material till kommunerna att användas för företagens redovisningar till substitution och utfasning av de farliga ämnena som hanteras i företagen. Miljöförvaltningen i Trelleborgs kommun avser att vara med i denna fortsättning.

MILJÖFÖRVALTNINGEN

Lilian Flygare Ivarsson
Miljöinspektör